

питали по между си, где следва тоз ученик и кой го подържава, когато ния го знайме, че е от бедна фамилия. А учител Добри им отговорил, че ти ма издържаваш. После го питали какъв човек е Хитов, та станал плашило на турците, а светец на Българите? Учителят им отговорил: "Панайот е човек с извънредна дарба, той е истина светец за Българите, а добрените що е направил и прави постоянно на народът си, са незабравими, само ако сми хора да ги ценим. Чуждите народи са го уценили и днес му отдават голяма чест и достойнство за неговите юнашки и разумни подвиги. Забележете още господата, казал им той, че този мъж не си е предал страстта на пиянство и лихварство, но на оръжие и високи мисли". Това го чух аз, уйчо, от устата на едно благородно момче, което съм познал, че не говори страшно и криво."²⁵

Приведеният откъс навежда на мисълта, че учител Добри, както са го наричали съгражданите му, може би се е запознал с книгата на П. Хитов "Моето пътуване по Стара планина" и свързаните с нея отзиви в печата.

След второто си пристигане в Княжество Сърбия - началото на август 1867 г., Панайот Хитов с някои от участниците в похода по билото на Стара планина се отправя за столицата Белград. По повод на това по-късно писарят Иван Кършовски отбелязва следното: "...на 4 август нашата чета с войводата П. Хитов стигна в Сръбската граница, гдето на 5 си отпочинахме, на 6 тръгнахме за Княжевац, а на 7 пристигнахме, та преседехме там до 15 с.м. В същия ден испратихме всички момчета, заедно с Филип Тотю за в Румъния, а пък ний, г. П. Хитов, аз и Ив. Зерделийски, на 17 с. м. заминахме за Белград."²⁶ Пропуснато е името на Васил Левски, който също отива в Белград. От Княжевац П. Хитов изпраща телеграма и уведомява Никола Балкански за благополучния изход на придвижването към Сърбия. В Белград Хитов трайно се установява на местоживееене като гражданско лице. В спомените си за това време - от юли до септември, когато се набират участници във Втората българска легия в Белград, Михаил Греков изрично отбелязва: "Войводата Панайот Хитов тогава държеше хан - кръчма в Белград."²⁷ Работата в хана вероятно не е била присърце за войводата, но тя пък му е била позната от времето на първото му пребиваване в Сърбия през 1863-1866 г., когато е в град Чачек.²⁸

През тази епоха ханищата са били преди всичко места за почивка на животни и хора. В тях грижите за добитък - коне, волове, биволи и др. са били на първо място. Настаняваните в обора на хана животни са получавали фураж: ечемик, овес, сено и ситно нарязана плява. Били са редовно поени. Привечер са им постилали слама, а сутрин оборът е бил подринван и боклукът изхвърлян. Посетителите, собственици на животните, са се ползвали с по-малко внимание. То се е изразявало в предоставянето на място в стая за пренощуване с оскъдна покъщнина, представляваща най-често рогозка /хасър/, в най-добрия случай креват, кафе или други напитки.

С малки изключения, когато е трябвало да отива в Румъния за участие в работата на БРЦК, Панайот Хитов преживява в Белград в продължение на цели осем години /1867-1875/. През този, така да се каже, "мирновременен" период от пребиваването му се случват много събития, включително и в личния живот на войво-